בְּתוֹךְ הַנַּחַל

סְעוּדַת שְׁלִישִׁית פָּרָשַׁת וָאֵרָא ה'תשע"ח

חֲבוּרִים גְּדוֹלִים וְקְטַנִּים, מְעוֹרְרִים מְעוֹרְרִים וּמְחַזְּקִים, אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַנַּחַל נוֹבְעִי מְקוֹר חָכְמָה נוֹבְעִים, לְהַחֲיוֹת נֶפֶשׁ כָּל חַי וּמִשָּׁם יִשְׁקוּן הָעֲדָרִים, לְהִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא בְּכָל דֶּרֶךְ שֶׁיִּרְצוּ נְעִימִים

אֲשֶׁר נֶאֱמְרוּ עַל יְדֵי מוֹרֵנוּ רַבִּי **יִצְחָק שְׁמוּאֵל אַהֲרֹן לֶעזֶער** שְׁלִיט"א עַל פִּי דַּרְכּוֹ הַטְּהוֹרָה שֶׁל **קֶרֶן מוֹהַרַ"שׁ זי"ע**

כִּי אִם אֵינְךָ מְשַׁלֵּחַ אֶת עַמִּי הִנְנִי מַשְׁלִיחַ בְּךָ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבְעַמְּךָ וּבְבָתֶּיךָ אֶת הֶעָרֹב וּמָלְאוּ בָּתֵּי מִצְרַיִם אֶת הֶעָרֹב וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הֵם עָלֶיהָ: וְהִפְלֵיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת אֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר עַמִּי עֹמֵד עָלֶיהָ לְבִלְתִּי הֱיוֹת שָׁם עָרֹב לְמַעַן תֵּדַע כִּי אֲנִי יְדֹוָד בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: וְשַׂמְתִּי פְדֻת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ לְמָחָר יִהְיֶה הָאֹת הַזֶּה (שמות ח', יז-יט).

הִנֵּה יָדוּעַ אֲשֶׁר בְּכָל מַכָּה הָיָה 'נֶגַף - וְרָפֵא', הַיְנוּ שֶׁבּוֹ בָּעֵת שֶׁהָיָה נוֹגֵף וּמַכֶּה אֶת הַמִּצְרִיִּים, הָיְתָה הַמַּכָּה הַזֹּאת מְרַפְּאָה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. וּבְיוֹתֵר רָאוּ אֶת זֶה בְּמַכַּת עָרוֹב, וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּכָל הַתְּמוּנוֹת שֶׁשּׁוֹלְחִים הַבַּיְתָה עִם הַיְלָדִים, שֶׁהַחַיּוֹת רָעוֹת טָרְפוּ אֶת הַמִּצְרִיִּים, וּמִצַּד שְׁנֵי הַיְהוּדִים הָיוּ מְשַׂחֲקִים וּמִשְׁתַּעְשְׁעִים עִם הַחַיּוֹת, וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב בְּפָרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ (שמות ח, יט) "וְשַׂמְתִּי פְדֻת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ לְמָחָר יִהְיֶה הָאֹת הַזֶּה" - שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה הֶפְרֵשׁ וְהֶבְדֵּל בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לַמִּצְרִים, וְאוֹתָהּ מַכָּה שֶׁהִכָּה אֶת הַמִּצְרִים, רִפֵּא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל וְכוּ'.

וּבְיוֹתֵר רָאוּ אֶת הַפְּדֻת בֵּין עַמִּי לְעַמֶּךָ וְכוּ' אֲצֶל הַמַּכָּה שֶׁל עָרֹב וְלָכֵן כָּתוּב בְּשֹׁאָר הַמַּכּוֹת הַלָּשׁוֹן הַזּוֹ, ה' שֹׂלֵא כָּתוּב בְּשֹׁאָר הַמַּכּוֹת הַלָּשׁוֹן הַזּוֹ, ה'דָּם ה'צְפַרְדֵּעַ ה'כִּנִּים וְגוֹ', אֶלָּא כָּתוּב דָּם צְפַרְדֵּעַ כִּנִּים וְגוֹ' בְּלִי ה', כִּי אִם אֲצֶל מַכַּת עָרֹב כֵּן כָּתוּב הֶעָרֹב עִם ה', כִּי בַּמַּכָּה הַזֹּאת רָאוּ יוֹתֵר בְּגָלוּי אֶת הַפְּדוּת בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לְהַמִּצְרִיִּים, מַה שֶּׁלֹּא רָאוּ כָּל כָּךְ בְּגָלוּי אֲצֶל שְׁאָר הַמַּכּוֹת.

וְנַסְבִּיר אֶת זֶה קְצָת שֶׁנְּבִין אֵיךְ הַמַּכָּה הַזֹּאת רִפְּאָה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וּמִצַּד שֵׁנִי הִכְּתָה אֶת הַמִּצְרִיִּים, כִּי הֲרֵי כָּל בֶּן אָדָם יֵשׁ לוֹ הַשּׁוּבְבוּת בְּתוֹךְ תּוֹכוֹ, כִּי כָּל אָדָם נוֹלָד עִם מִדּוֹת רָעוֹת. וּמַהִי הָעֲבוֹדָה שֶׁל מַנְהִיג אֲמִתִּי? הָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ הוּא לְרַחֵם עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וּלְהַנְהִיגָם וּלְהַדְרִיכָם אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִם הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁלּוֹ, לֹא שֶׁיַּעֲקֹר לְגַמְרֵי אֶת הַמִּדָּה, אֶלָּא שֶׁיְּקַח אֶת הַמִּדָּה וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בִּקְדֻשָּׁה, וּלְהַכְנִיס אֶת כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּמוֹ חַיּוֹת רָעוֹת שֶׁיַּכְנִיס אֶת הַמִּדּוֹת הָאֵלּוּ לְתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, כִּי אַחֶרֶת אָדָם יָכוֹל לִהְיוֹת מַמָּשׁ חַיָּה בִּדְמוּת אָדָם, וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְנוּ מַה שֶּׁקָּרָה בְּאַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהָיָה אָדָם גָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל, גָּאוֹן וְצַדִּיק שֶׁנִּפְטַר, וְהָיְתָה קְבוּצָה אַחַת שֶׁעָשׂוּ סְעֻדָּה וְשָׂרוּ לִכְבוֹד הַמְּאֹרָע שֶׁנִּפְטַר הַגָּאוֹן הַזֶּה, וְלִכְאוֹרָה זֶה אֵינוֹ מוּבָן, אֵיךְ יַעֲשׂוּ דָּבָר זָר כָּזֶה? וְרַק בִּגְלַל שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁאֵינוֹ סוֹבֵר כְּמוֹתָם בְּאֵיזֶה עִנְיָן וְכוּ', אֲבָל עַדַיִן לֹא מְזַלְזְלִים כָּל כָּךְ בִּכְבוֹד הַתּוֹרָה, וְזֶה מַמָּשׁ בִּזָּיוֹן אֵיךְ שֶׁעָשׂוּ דָּבָר כָּזֶה - לַעֲשׂוֹת רְקוּדִין כְּשֶׁנִּפְטַר גָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָבַר זְמַן רַב, וּלְפֶתַע פִּתְאֹם, נִפְטְרוּ בְּאוֹתָהּ שְׁכוּנָה קְטַנָּה שְׁלֹשָׁה יְלָדִים, שֶׁכְּמַעַט וְאֵין הַרְבֵּה אֲנָשִׁים בַּשְּׁכוּנָה הַזּוֹ, וּפִתְאוֹם בְּמַכָּה אַחַת שְׁלֹשָׁה יְלָדִים מֵתוּ, נוּ, הֲרֵי הָיוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ שֶׁעָשִׂינוּ מַשֶּׁהוּ לֹא טוֹב וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה. אֲבָל אָדָם שֶׁלֹּא מְנַטְרֵל אֶת הַמִּדּוֹת שֶׁלּוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָזַי בְּמָקוֹם שֶׁיִּתְפְּסוּ שֶׁעָשׂוּ מַשֶּׁהוּ לֹא בְּסֵדֶר, עָשׂוּ בְּדִיּוּק הַהֵפֶךְ רַחֲמָנָא לִיצְלָן, מַה הֵם עָשׂוּ? תִּשְׁמְעוּ, הֵם עָשׂוּ הֶסְפֵּד, וְעָמַד אֶחָד, לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, וְאָמַר שָׁמָּה בְּעֵת הַהֶסְפֵּד, 'אַתֶּם יוֹדְעִים לָמָּה קָרָה הָאָסוֹן הַזֶּה'? 'כִּי לֹא רָקְדוּ מַסְפִּיק'! רַחֲמָנָא לִיצְלָן, אֵיךְ אָדָם עִם מִדּוֹת רָעוֹת יָכוֹל לִפּוֹל בְּכָזֶה דִּרְדּוּר, לִהְיוֹת מַמָּשׁ חַיָּה בִּדְמוּת אָדָם, וּלְדַבֵּר דִּבְרֵי כְּפִירוּת וְרִשְׁעוּת כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר לֹא יֵאָמַן כִּי יִסָּפֵר, וְאָסוּר אֲפִילוּ לַחֲזֹר עַל הַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ שֶׁדִּבְּרוּ, כִּי רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (שיחות הר"ן סימן רלז): שֶׁצָּרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד לִבְלִי לְהוֹצִיא מִפִּיו דִּבּוּר שֶׁל רִשְׁעוּת חַס וְשָׁלוֹם אֲפִלּוּ בְּדֶרֶךְ לֵיצָנוּת וְכוּ', אַף שֶׁאֵין בְּלִבּוֹ כְּלָל לַעֲשׂוֹת זֹאת, אַף עַל פִּי כֵן זֶה הַדִּבּוּר מַזִּיק לוֹ מְאֹד וְיָכוֹל לְהַכְרִיחוֹ חַס וְשָׁלוֹם אַחַר כָּךְ לַעֲשׂוֹת זֹאת שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אֲמָרָהּ מִלִּבּוֹ רַק בְּדֶרֶךְ לֵיצָנוּת. וְעַל יְדֵי זֶה נִכְשָׁל יֵהוּא הַמֶּלֶךְ עַל יְדֵי שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו וְכוּ', עַיֵּן שָׁם.

וְלָכֵן אָסוּר אֲפִלּוּ לַחֲזֹר עַל מַה שֶּׁהֵם דִּבְּרוּ, רַק אֲנִי רוֹצֶה לְהַרְאוֹת לָכֶם דֻּגְמָא אֵיךְ אָדָם יָכוֹל לִפּוֹל בְּכָזוֹ שִׁפְלוּת כְּשֶׁלֹּא עוֹבֵד עַל הַמִּדּוֹת שֶׁלּוֹ, וּלְדַבֵּר כָּאֵלּוּ דִּבּוּרִים רַחֲמָנָא לִיצְלָן. וּמֵאֵיפֹה בָּא כָּל זֶה שֶׁיִּהְיֶה דָּבָר כָּזֶה, כִּי אָדָם יֵשׁ לוֹ בְּתוֹךְ תּוֹכוֹ מִדּוֹת רָעוֹת מִדּוֹת מְגֻנּוֹת מִדּוֹת אַכְזָרִיּוֹת מַמָּשׁ כְּמוֹ חַיּוֹת הַיַּעַר, וְהוּא חַיָּה בִּדְמוּת אָדָם, וּבִמְקוֹם לְהָפֵךְ אֶת הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁלּוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בִּקְדֻשָּׁה, הוּא עוֹשֶׂה רִשְׁעוּת וְאַכְזָרִיּוֹת וְכוּ'.

וְאוֹתוֹ דָּבָר רוֹאִים אֵצֶל הָאָדָם כְּשֶׁהוּא עֲדַיִן בְּקָטְנוּתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים הַיְלָדִים שׁוֹבְבִים, וְרוֹקְדִים צוֹהֲלִים

צוֹעֲקִים וְכוּ׳, מַה עוֹשֶׂה מְלַמֵּד טוֹב, מַכְנִיס לָהֶם אֶת כָּל כֹּחָם לְתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, וְאוֹמֵר לָהֶם תִּצְעֲקוּ בְּקוֹל בַּתְּפִלָּה, בַּתּוֹרָה, שֶׁיִּצְעֲקוּ אֶת הַפְּסוּקִים חָמֵשׁ וְכוּ׳, וּמִשְׁנָיוֹת וְכוּ׳, וַיַּכְנִיסוּ אֶת כָּל הַכֹּחוֹת שֶׁלָּהֶם בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וּבְתוֹךְ הַתְּפִלָּה שֶׁיִּצְעֲקוּ אֶת דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה בְּקוֹל גָּדוֹל, וְכָכָה לוֹקְחִים אֶת כָּל הַמֶּרֶץ וְכָל הַכֹּחַ וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁבְּתוֹךְ הָאָדָם שֶׁהוּא מַמָּשׁ נִדְמֶה כְּמוֹ חַיָּה, וּמַכְנִיסִים אֶת זֶה לְתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ עִם כָּל הַכֹּחוֹת שֶׁלּוֹ לַקְּדֻשָּׁה, וּכְמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מט), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְהוּא מַעֲלָה גְּדוֹלָה, כְּשֶׁיֵּשׁ עֵדֶן יֵצֶר הָרָע לְהָאָדָם, כִּי אָז יָכוֹל לַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עִם הַיֵּצֶר הָרָע דַּיְקָא, דְּהַיְנוּ לִקַּח כָּל הַהִתְלַהֲבוּת וְהַחֲמִימוּת וּלְהַכְנִיסוֹ בְּתוֹךְ עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, דְּהַיְנוּ לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן בַּחֲמִימוּת וְהִתְלַהֲבוּת הַלֵּב וְכַיּוֹצֵא. וְאִם אֵין יֵצֶר הָרָע לְהָאָדָם, אֵין עֲבוֹדָתוֹ שְׁלֵמָה כְּלָל. וְהָעִקָּר לַעֲצֹר וּלְעַכֵּב הַחֲמִימוּת בְּעֵת הַתַּאֲוֹת, וּלְהַנִּיחוֹ בְּעֵת הַתְּפִלָּה וְהָעֲבוֹדָה, שָׁם יַנִּיחַ חֲמִימוּתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ לְתוֹךְ הָעֲבוֹדָה כַּנַּ״ל.

וְזֶה מַה שֶּׁמַּנְהִיג אֶמְתִּי מַכְנִיס בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה הָיָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהִדְרִיךְ אֶת כֻּלָּם וְהִנְהִיג אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד עַל קְנֵה הַמִּדָּה כְּפִי מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ, וְזֶה מַה שֶּׁמְּרָמְז בְּתוֹךְ הַמַּכָּה שֶׁל עָרֹב, שֶׁמִּצַּד אֶחָד ׳נָגְפוּ׳ אֶת הַמִּצְרִיִּים, וּמִצַּד שֵׁנִי הִדְרִיכוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל אֵיךְ לְהַכְנִיס אֶת כָּל הַכֹּחוֹת וְכָל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כְּמוֹ חַיּוֹת שֶׁיִּשְׁתַּמְּשׁוּ בְּכֹחוֹת אֵלּוּ בִּקְדֻשָּׁה, ׳וְרִפְּאוּ׳ לָהֶם אֶת הַמִּדּוֹת הָאֵלּוּ, וְהָיְתָה לָהֶם רְפוּאָה לְאֵלּוּ הַמִּדּוֹת שֶׁיִּשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהֶם בִּקְדֻשָּׁה.

וְהַנָּה הָעִנְיָן הַזֶּה הִגִּיעַ לְמִצְרַיִם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, כִּי הֵם רָצוּ לְהַכְנִיס בְּעַם יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּתְנַהֲגוּ כְּמוֹ חַיּוֹת רָעוֹת, וְרָצוּ לְהַכְנִיס בְּעַם יִשְׂרָאֵל כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת כְּמוֹ חַיּוֹת טוֹרְפוֹת, וְלָכֵן קִבְּלוּ מַכָּה מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה שֶׁשָּׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם אֶת מַכַּת עָרֹב שֶׁכָּל הַחַיּוֹת הָרָעוֹת תְּבוֹאֲנָה עֲלֵיהֶם.

וְהִנֵּה מַנְהִיג אֲמִתִּי כָּל מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה הוּא לְהַכְנִיס בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַדַּעַת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁיַּתְחִילוּ לַעֲבוֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַיִּלְמְדוּ בְּהַתְמָדָה וְיִתְפַּלְלוּ בְּכַוָּנָה וְכוּ׳, וְזֶה כָּל רְצוֹנוֹ. וְאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל מַנְהִיג אֲמִתִּי, כִּי אָדָם יֵשׁ לוֹ מִדּוֹת רָעוֹת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְבַד אֵיךְ לְהַכְנִיעַ אֶת הַמִּדּוֹת רָעוֹת, הוּא צָרִיךְ לָבֹא אֶל הַצַּדִּיק, וְהַצַּדִּיק הַמַּנְהִיג הָאֲמִתִּי יַעֲזֹר לוֹ לְהַכְנִיעַ אֶת הָרַע שֶׁלּוֹ, כִּי אָדָם לְבַד יָכוֹל לַחֲשֹׁב שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֵיךְ לְרַחֵם עַל עַם יִשְׂרָאֵל, אֲבָל אִם הוּא לֹא רָאוּי לָזֶה לִהְיוֹת מַנְהִיג וְאֵינוֹ מַנְהִיג אֲמִתִּי, אָזַי הוּא יָכוֹל לְרַחֵם עַל עַם יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ הָאָדָם הַזֶּה שֶׁרוֹאֶה אִישׁ מְבֻגָּר רָעֵב וּכְדֵי לְרַחֵם עָלָיו הוּא נוֹתֵן לוֹ בַּקְבּוּק חָלָב שֶׁל תִּינוֹק, אוֹ לְהֵפֶךְ שֶׁרוֹאֶה תִּינוֹק בֶּן יוֹמוֹ בּוֹכֶה וְנוֹתֵן לְהַתִּינוֹק בֶּן יוֹמוֹ חֲתִיכַת בָּשָׂר, וְהוּא טוֹעֵן שֶׁהֲרֵי הוּא מְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וְנוֹתֵן לָהֶם לֶאֱכֹל, אֲבָל בֶּאֱמֶת זֹאת אֵינָהּ רַחֲמָנוּת אֶלָּא רְצִיחָה, כִּי הֲרֵי הוּא יָכוֹל לְהַזִּיק לְהַתִּינוֹק, וְהַבֶּן אָדָם הַמְּבֻגָּר יֶחֱלֶה מֵרָעָב, הַבַּקְבּוּק עִם הַחוֹר הַקָּטָן שֶׁשָּׁיָךְ לְתִינוֹק בֶּן יוֹמוֹ לֹא יַרְוֶה אֶת צְמָאוֹנוֹ וְהָרְעָבוֹן שֶׁלּוֹ, וְלָכֵן צְרִיכִים מַנְהִיג רַחֲמָן שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֵיךְ לְרַחֵם, וְרַק מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בֶּאֱמֶת אֵיךְ לְרַחֵם עַל עַם יִשְׂרָאֵל הוּא יָכוֹל לִהְיוֹת מַנְהִיג, וּכְמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳) עַל הַפָּסוּק (יְשַׁעְיָה מט, י): ״כִּי מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם״, אֲשֶׁר מִי שֶׁהוּא רַחֲמָן, הוּא יָכוֹל לִהְיוֹת מַנְהִיג. וְצָרִיךְ לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִם הָרַחֲמָנוּת, כִּי עַל רְשָׁעִים אוֹ עַל רוֹצְחִים וְגַזְלָנִים אָסוּר לְרַחֵם. וְכֵן מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִם הָרַחֲמָנוּת, אָזַי יוּכַל לְרַחֵם עַל תִּינוֹק שֶׁל אַרְבָּעָה יָמִים, לִתֵּן לוֹ מַאֲכָל הַצָּרִיךְ לְגָדוֹל וְלֹא לְקָטָן כָּזֶה, כִּי קָטָן כָּזֶה צְרִיכִין לְזוֹנוֹ רַק עַל יְדֵי חָלָב דַּוְקָא. עַל־כֵּן צָרִיךְ לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִם הָרַחֲמָנוּת, שֶׁלְּקָטָן כָּזֶה צְרִיכִין לְרַחֵם לִתֵּן לוֹ חָלָב דַּיְקָא, וּלְגָדוֹל מַאֲכָל הַצָּרִיךְ לוֹ, וְכֵן עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד צְרִיכִין לְרַחֵם בַּמֶּה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ.

וְרַחֲמָן כָּזֶה הוּא רַק מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כִּי הוּא הָיָה מַנְהִיג יִשְׂרָאֵל, וְהוּא יִהְיֶה הַמַּנְהִיג לֶעָתִיד, כִּי ״מַה שֶּׁהָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה״ וְכוּ׳ (קֹהֶלֶת א, ט). כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה לוֹ רַחֲמָנוּת בֶּאֱמֶת עַל יִשְׂרָאֵל, וּמָסַר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, וְהִשְׁלִיךְ נַפְשׁוֹ מִנֶּגֶד, וְלֹא הָיָה חוֹשֵׁשׁ עַל עַצְמוֹ כְּלָל. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָמַר לוֹ (שְׁמוֹת לב, י): ״וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל״, וְהוּא לֹא הִשְׁגִּיחַ עַל זֶה כְּלָל, רַק אָמַר: ״אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם״ וְכוּ׳ (שָׁם לב, לב), כִּי הוּא הָיָה רַחֲמָן וּמַנְהִיג אֲמִתִּי, וְהָיָה עוֹסֵק בְּיִשּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם מִיֵּשָׁב מִבְּנֵי אָדָם, כִּי עִקַּר הָאָדָם הוּא הַדַּעַת, וּמִי שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת - אֵינוֹ מִן הַיִּשּׁוּב וְאֵינוֹ מְכֻנֶּה בְּשֵׁם אָדָם כְּלָל, רַק הוּא בְּחִינַת חַיָּה בִּדְמוּת אָדָם. וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה לוֹ רַחֲמָנוּת, וְהָיָה עוֹסֵק בְּיִשּׁוּב הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם מִיֵּשָׁב וּמְמֻלָּא מִבְּנֵי אָדָם, הַיְנוּ בְּנֵי דֵּעָה, כִּי הוּא פָּתַח לָנוּ אוֹר הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד, לה): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים״, כִּי מֹשֶׁה פָּתַח אֶת הַדַּעַת וְגִלָּה לָנוּ, כִּי יֵשׁ אֱלֹקִים שַׁלִּיט בָּאָרֶץ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם.

וְזֹאת הָיְתָה עֲבוֹדָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהַכְנִיס דַּעַת בָּאָדָם שֶׁלֹּא יִתְנַהֵג כְּמוֹ חַיָּה רָעָה בִּדְמוּת אָדָם, אֶלָּא שֶׁיָּאִיר בּוֹ אוֹר הַדַּעַת. כִּי עִקַּר הָרַחֲמָנוּת הוּא כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ נוֹפְלִין, חַס וְשָׁלוֹם, בַּעֲוֹונוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי זֶהוּ הָרַחֲמָנוּת הַגָּדוֹל מִכָּל מִינֵי רַחֲמָנוּת. כִּי כָּל הַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם אֵינָם נֶחְשָׁבִים כְּלָל כְּנֶגֶד הַמַּשְׂאוֹי הַכָּבֵד שֶׁל עֲוֹונוֹת, חַס וְשָׁלוֹם. כִּי כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל נוֹפְלִים בַּעֲוֹונוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, זֶהוּ

מַשְׂאוֹי כָּבֵד מְאֹד, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשָׂא כְּלָל הַמַּשְׂאוֹי הַכָּבֵד הַזֶּה, בִּבְחִינַת: ״כְּמַשָּׂא כָּבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי״ (תְּהִלִּים לח, ה). כִּי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל מֵאַיִן הֵם לְקוּחִים, וְיוֹדֵעַ רוּחָנִיּוּת וְדַקּוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא יוֹדֵעַ, שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מֵעָוֹן, וְאֵין עָוֹן שַׁיָּךְ לָהֶם כְּלָל כְּלָל לֹא, לְפִי גֹּדֶל קְדֻשָּׁתָם מִשָּׁרְשָׁם וְגֹדֶל דַּקּוּתָם וְרוּחָנִיּוּתָם. וְעַל כֵּן כָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם אֵינָם נֶחְשָׁבִים לְמַשָּׂאוֹי כְּנֶגֶד הַמַּשְׂאוֹי הַכָּבֵד שֶׁל עֲוֹנוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם יִסּוּרִים, אִם אֵין בָּהֶם עֲוֹנוֹת, אֵינָם נֶחְשָׁבִים לְיִסּוּרִים כְּלָל. וְזֶה בְּחִינַת (שַׁבָּת נה.): ׳אֵין יִסּוּרִין בְּלֹא עָוֹן׳. שֶׁכְּשֶׁאֵין בָּהֶם עָוֹן, אֵינָם יִסּוּרִים כְּלָל, כִּי עִקַּר הַיִּסּוּרִים הֵם רַק כְּשֶׁנּוֹפְלִים בַּעֲוֹנוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶהוּ עִקַּר הָרַחֲמָנוּת, לְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ, לְהוֹצִיאָם מֵהַמַּשְׂאוֹי הַכָּבֵד שֶׁל עֲוֹנוֹת. וְעַל־כֵּן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בְּכָל עֵת שֶׁנִּפְלוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֵיזֶה עָוֹן, הָיָה מוֹסֵר נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם וְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדָם, כְּגוֹן בַּמְרַגְּלִים, וְכֵיוֹצֵא. כִּי יָדַע, שֶׁלְּפִי קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל וְדַקּוּתָם הֵם רְחוֹקִים מֵעָוֹן וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְשָׂא כְּלָל הַמַּשָּׂא הַכָּבֵד שֶׁל עָוֹן.

וּבֶאֱמֶת, מֵהֵיכָן בָּאִים לַעֲוֹנוֹת, חַס וְשָׁלוֹם? הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת, כִּי ׳אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא־אִם־כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת׳ (סוֹטָה ג׳ ע״א), וְזֶהוּ הָרַחֲמָנוּת הַגָּדוֹל מִן הַכֹּל, שֶׁצְּרִיכִין לְרַחֵם עָלָיו לְהַכְנִיס בּוֹ דַּעַת, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים מא, א): ״אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל״ כִּי ׳אֵין עָנְיֵנוּ אֶלָּא מִן הַדַּעַת׳ (נְדָרִים מא ע״א), וּצְרִיכִין לְרַחֵם עָלָיו, לְהַכְנִיס בּוֹ דַּעַת; וְשֶׁיִּגְרֹשׁ אֶת הָרוּחַ שְׁטוּת.

וְהַנָּה אֵיךְ מְגָרְשִׁים אֶת הָרוּחַ שְׁטוּת? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳ סִימָן א׳) הָעִקָּר אֵיךְ שֶׁמַּכְנִיעִים אֶת הָרוּחַ שְׁטוּת הוּא רַק עַל יְדֵי הַתּוֹרָה, כִּי הִלּוּחוֹת, אָרְכָּן וְי״ו וְרָחְבָּן וְי״ו (בָּבָא בַּתְרָא יד ע״א). וְזֶהוּ בְּחִינַת אַלְוָתָא, דְּהַיְנוּ מַקְלוֹת דְּחָקִיק עֲלֵהּ אֲהֶיֶה וְכוּ׳, הַיְנוּ שֵׁמוֹת, בְּחִינַת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת וְי״ו, וְהַוְיִ״ו הוּא צוּרַת מַקֵּל, וְהִיא כֻּלָּהּ שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא מַכְנִיעַ אֶת הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם. כִּי בַּעַל־עֲבֵרָה הוּא מְשֻׁגָּע, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה ג.): ׳אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ־שְׁטוּת׳. וּכְמוֹ שֶׁהַמְשֻׁגָּעִים צְרִיכִים לְהַכּוֹתָם וְלִשּׁוֹם עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת, כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ הַתּוֹרָה שֶׁעוֹסְקִין הוּא בְּחִינַת מַקְלוֹת וְשֵׁמוֹת, שֶׁבָּזֶה מַכִּין וּמַכְנִיעִין אֶת הַיֵּצֶר הָרָע וּמְגָרְשִׁין מִן הָאָדָם אֶת הַשְׁגָּעוֹן וְהָרוּחַ־שְׁטוּת שֶׁנִּכְנַס בּוֹ, בְּחִינַת ׳וּמְחִינָן לֵיהּ בְּאַלְוָתָא, דְּחָקִיק עֲלֵיהּ שֵׁמוֹת׳ וְכוּ׳; כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא הַמַּקֵּל לְהַכְנִיעַ אֶת הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם מְשֻׁגָּע, כִּי אָדָם מְשֻׁגָּע כַּמָּה שֶׁתַּסְבִּיר לוֹ לֹא יַעֲזֹר, רַק שָׁפָה אַחַת הוּא מֵבִין - מַקֵּל, מִזֶּה הוּא מְפַחֵד, וְרַק כָּכָה אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר לוֹ וּלְהַכְנִיעַ אוֹתוֹ.

וְהִנֵּה אֲצָלֵנוּ יָדוּעַ מַהִי הָאוֹת ו׳ הַזּוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל מְדַבֵּר עָלֶיהָ, הָאוֹת ו׳ מְרַמֶּזֶת עַל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאָדָם יַתְמִיד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶה הוּא הַמַּקֵּל הֲכִי טוֹב נֶגֶד הַיֵּצֶר הָרַע לְהַתְמִיד בִּלְמוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֲפִלּוּ בַּאֲמִירָה בְּגִירְסָא פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק דַּף אַחַר דַּף עַד שֶׁיְּסַיֵּם מַסֶּכְתָּא אַחַר מַסֶּכְתָּא, הֵן מַסֶּכְתּוֹת מִשְׁנָיוֹת וְהֵן מַסֶּכְתּוֹת בִּגְמָרָא, אֲפִלּוּ בַּאֲמִירָה בְּעָלְמָא, וּבָזֶה מַכֶּה אֶת הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁלּוֹ עִם מַקֵּל חָזָק, וּמְבַטֵּל אֶת הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁלּוֹ, וְעַל זֶה הַסָּמֶךְ מֵם חוֹרֵק שְׁנָיו מְאֹד כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁאָדָם מְסַיֵּם מַסֶּכֶת, כִּי כַּיָּדוּעַ הָרָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל שְׁמוֹ הוּא ס׳יוּם מַ׳סֶּכְתָּא אֵ״ין לַ׳עֲשׂוֹת. וּכְשֶׁעוֹשִׂים סִיּוּם מַסֶּכֶת מַמָּשׁ מְבַטְּלִים אוֹתוֹ וּמְנַצְּחִים אוֹתוֹ, וְאָצָלֵנוּ מְקֻבָּל מִפִּי מוֹהֲרָא״שׁ זַ״ל שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת סְעֻדַּת סִיּוּם אֲפִלּוּ בַּאֲמִירָה בְּעָלְמָא.

וְהִנֵּה בִּכְלָלִיּוּת הָאוֹת ו׳ הַזּוֹ מְרַמֶּזֶת עַל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כְּמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר, שֶׁהַלּוּחוֹת אָרְכָּן ו׳ וְרָחְבָּן ו׳ וְכוּ׳, אֲבָל בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת הָאוֹת ו׳ הַזּוֹ מְרַמֶּזֶת עַל ו׳ סִדְרֵי מִשְׁנָה, הַמִּשְׁנָיוֹת, הַשִּׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, הִיא הַתְּרוּפָה הֲכִי טוֹבָה שֶׁהוֹרֶגֶת אֶת הַיֵּצֶר הָרַע לְגַמְרֵי, וְכַמּוּבָא מִגְּדוֹלֵי הָאֲרִיזַ״ל אֲשֶׁר חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת הוֹרֵג אֶת הַיֵּצֶר הָרַע, וּמַה זֶּה חַ״י? שָׁלֹשׁ פְּעָמִים ו׳, וּכְשֶׁאָדָם יֵשׁ לוֹ שָׁלֹשׁ מַקְלוֹת שֶׁל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שֵׁשׁ פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, הוּא כְּבָר מַסְפִּיק חָזָק לְנַצֵּחַ אֶת הַמִּלְחָמָה, וּמוֹהֲרָא״שׁ הָיָה תָּמִיד מְעוֹרֵר אֶת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁיִּלְמְדוּ חַ״י פְּרָקִים וְהָיָה אוֹמֵר תָּמִיד שֶׁאִם מְחַלְּקִים אֶת הַחַ״י פְּרָקִים לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים בְּקֶר עֶרֶב וְצָהֳרַיִם, שֶׁלּוֹמְדִים שִׁשָּׁה בַּבֹּקֶר שִׁשָּׁה בַּצָּהֳרַיִם וְשִׁשָּׁה בָּעֶרֶב, בְּקַלּוּת אֶפְשָׁר לְסַיֵּם אֶת הַחַ״י פְּרָקִים. וְאָצָלֵנוּ יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁבִּמְשֶׁךְ הַשִּׁלְשִׁים וְאַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהֵם מְקָרְבִים אֶל רַבֵּנוּ זַל כְּבָר עָשׂוּ הֶמּוֹן סִיּוּמִים, מֵאוֹת פְּעָמִים, בְּלִי גְּזֵמָא, עַל הַשִּׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, שֶׁסִּיְּמוּ מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ.

אַבָל אֲפִלּוּ אִם אֵין לוֹ לְאָדָם פְּנַאי מַסְפִּיק לִלְמֹד חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם, לְפָחוֹת שֶׁילְמַד פֶּרֶק אֶחָד, וְכָךְ בְּמֶשֶׁךְ שָׁנָה וְחֲצִי - שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה חֳדָשִׁים, מְסַיֵּם אֶת כָּל הַסֵּט מִשְׁנָיוֹת. כִּי הַשִּׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה שֶׁהוּא ו׳ זֶה יֵשׁ לוֹ כֹּחַ חָזָק לְנַצֵּחַ אֶת הַיֵּצֶר הָרַע וּלְהַכְנִיעַ אֶת הָרוּחַ שְׁטוּת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל הָאָדָם, שֶׁלֹּא יִהְיֶה כְּמוֹ חַיָּה בְּדִמּוּת אָדָם.

וְזֶה מַה שֶּׁהַמַּנְהִיג הָאֱמִתִּי מַכְנִיס בְּיִשְׂרָאֵל - תּוֹרָה וּתְפִלָּה, לְהַכְנִיס אֶת כָּל הַמֶּרֶץ בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, וְזֶהוּ הַמַּקֵּל אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ, שֶׁהוּא ו׳, הַיְנוּ הַתּוֹרָה, כִּי הַלּוּחוֹת אָרְכָּן ו׳ וְרָחְבָּן ו׳,

וְכֵן תֵּבַת הַתְּפִלָּה שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס כָּל כֹּחוֹתָיו בִּתְפִלָּתוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶה גַּם כֵּן מִרְמָז בְּתוֹךְ הָאוֹת ו׳, כִּי שֵׁשׁ חֲלִיוֹת יֵשׁ בַּגָּרוֹן, וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סג): כִּי הַדִּבּוּר הַיּוֹצֵא מִשִּׁית עִזְקְאִין דְּקָנֶה, הוּא נֶגֶד הַשֵּׁשׁ כְּנָפַיִם שֶׁל הַקָּדֻשָּׁה. כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְהַכְנִיס אֶת כֹּחוֹתָיו בְּתוֹךְ דִּבּוּרֵי תּוֹרָה, וְדִבּוּרֵי תְּפִלָּה, שֶׁשְּׁנֵיהֶם מְרַמְּזִים בְּהָאוֹת ו׳ שֶׁהוּא הַמַּקֵּל לְהַכְנִיעַ אֶת הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ.

וְכָךְ הָיְתָה הַנְהָגָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל מוֹהֲרָא״שׁ זַ״ל, וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה בָּחוּר שׁוֹבֵב מְאֹד, אֲבָל תֵּכֶף כַּאֲשֶׁר הִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל הִכְנִיס אֶת כָּל הַשּׁוֹבְבוּת שֶׁלּוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, וְסִפֵּר אֲשֶׁר בִּבְנָיָן הַיְשִׁיבָה שֶׁלּוֹ אֵיפֹה שֶׁהוּא לָמַד בִּנְעוּרָיו, בַּקּוֹמָה הָעֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה מֵאֵיפֹה שֶׁלָּמְדוּ, הָיָה תָּמִיד סָגוּר וּמְסֻגָּר, וְאָמְרוּ הַבַּחוּרִים שֶׁיֵּשׁ שָׁמָּה שֵׁדִים, וְזֶה מְסֻכָּן לְהִכָּנֵס לְשָׁם, אֲבָל הוּא זַ״ל רָצָה מְאֹד לְהִתְבּוֹדֵד, אָז מַה הוּא עָשָׂה, הוּא לֹא הִסְתַּכֵּל עַל כָּל הַנַּ״ל, אֶלָּא יָצָא דֶּרֶךְ הַסָּלָם הַמְיֻחָד לִבְרֹחַ בְּשָׁעַת חֵרוּם שֶׁל שְׂרֵפָה, וְדֶרֶךְ הַסָּלָם הַהוּא עָלָה וְטִפֵּס לְהַקּוֹמָה לְמַעְלָה וְנִכְנַס לְשָׁם לְהִתְבּוֹדֵד דֶּרֶךְ הַחַלּוֹן, וְסִפֵּר מוֹהֲרָא״שׁ זַ״ל שֶׁבַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנִּכְנַס לְשָׁם מַמָּשׁ רָעַד וּפָחַד מְאֹד, כִּי הֲרֵי כָּל הַבַּחוּרִים דִּבְּרוּ עַל הַמָּקוֹם הַהוּא שֶׁיֵּשׁ שָׁמָּה שֵׁדִים, אֲבָל הוּא זַ״ל הִתְגַּבֵּר עַל הַפַּחַד וְהַמְנִיעוֹת, וְנִכְנַס לְשָׁם לְהִתְבּוֹדֵד וְשָׁבַר אֶת טִבְעוֹ, וְכָכָה הִתְמִיד מוֹהֲרָא״שׁ זַ״ל בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ.

וְכֵן בְּלִמּוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבִפְרָט בְּלִמּוּד חֵ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם, שֶׁהוּא הָאוֹת ו׳ הַמַּקֵּל לְהַכְנִיעַ אֶת הַיֵּצֶר הָרַע, הִתְמִיד מוֹהֲרָא״שׁ זַ״ל מְאֹד מְאֹד וּבִמְקוֹם לִהְיוֹת שׁוֹבֵב כְּמוֹ שֶׁהָיָה רָגִיל כָּל שְׁנוֹתָיו עַד הַהִתְקָרְבוּת, הִכְנִיס אֶת הַמִּדָּה הַזֹּאת שֶׁל שׁוֹבְבוּת לְתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּבַזְּמַן שֶׁשָּׁאַר הַבַּחוּרִים הָיוּ עֲסוּקִים בְּקְרִיאַת עִתּוֹנִים [אֲפִלּוּ שֶׁהָיָה מְדֻבָּר מֵעִתּוֹן שֶׁל חֲרֵדִים], אֲבָל בַּזְּמַן הַהוּא נִצַּל מוֹהֲרָא״שׁ זַ״ל אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר שֶׁלּוֹ, וְהֶחְבִּיא גְּמָרָא וּמִשְׁנָיוֹת מִתַּחַת הַסְּפָרִים בִּכְדֵי שֶׁהָרַאשׁ־יְשִׁיבָה שֶׁלּוֹ לֹא יִרְאֶה, וְהִתְמִיד בְּלִמּוּד מִשְׁנָיוֹת כְּסִדְרָן בְּהַתְמָדָה עֲצוּמָה, וּכְשֶׁהָרַאשׁ־יְשִׁיבָה תָּפַס אוֹתוֹ עַל חַם שֶׁהוּא לוֹמֵד מִשְׁנָיוֹת וְכוּ׳ מִתַּחַת לַגַּב שֶׁלּוֹ, אָז בִּמְקוֹם לְצַעֵק עַל הַבַּחוּרִים הָאֲחֵרִים שֶׁהֶחְבִּיאוּ מִתַּחַת לַסְּפָרִים שֶׁלָּהֶם עִתּוֹנִים, הָיָה צוֹעֵק עָלָיו, וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ תַּפְסִיק כְּבָר לִלְמֹד בּוֹרִיסְלוֹבֶער סְפָרִים [הַכַּוָּנָה עַל סִפְרֵי בְּרֶסְלֶב, וְהוּא לֹא יָדַע אָז בִּזְמַנּוֹ אֲפִלּוּ אֵיךְ לְהוֹצִיא אֶת הַשֵּׁם שֶׁל בְּרֶסְלֶב כָּרָאוּי, וְקָרָה לָזֶה סִפְרֵי בּוֹרִיסְלוֹב, בִּמְקוֹם סִפְרֵי בְּרֶסְלֶב]. אֲבָל מוֹהֲרָא״שׁ זַ״ל לֹא הִתְבַּלְבֵּל מִזֶּה, וְהִמְשִׁיךְ לְהַתְמִיד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּיֶתֶר שְׂאֵת וְיֶתֶר עֹז.

וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ג, כב): ״שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּה מְשׁוּבֹתֵיכֶם״ – שֶׁמְּרַפְּאִים אֶת הַשּׁוֹבָבוּת, וּמַה הַפֵּרוּשׁ שֶׁמְּרַפְּאִים אֶת זֶה? אֶלָּא הַפֵּרוּשׁ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁלּוֹקְחִים אֶת הַמִּדָּה הַזֹּאת וּמְהַפְּכִים אֶת זֶה לַקְּדֻשָּׁה – שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּזֶה לְקְדֻשָּׁה.

וְהִנֵּה הַבַּעַל־הַטּוּרִים (שְׁמוֹת ח, יט) מֵבִיא מְסוֹרָה, אֲשֶׁר ג׳ פְּעָמִים כָּתוּב **פְּדוּת**, וּפֹה בְּפָרָשָׁתֵנוּ כָּתוּב חָסֵר בְּלִי אוֹת ו׳, כָּזֶה: וְשַׂמְתִּי **פְּדֻת**, וּב׳ פְּעָמִים הֵם מִלְּאִים. **פְּדוּת** שָׁלַח לְעַמּוֹ (תְּהִלִּים קיא, ט). וְהַרְבֵּה עִמּוֹ **פְּדוּת** (שָׁם קל, ז). כִּי עַכְשָׁו עֲדַיִן לֹא הָיְתָה פְּדוּת שְׁלֵמָה אֶלָּא מִפְּנֵי הֶעָרֹב אֲבָל כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם הָיְתָה שְׁלֵמָה. וְזֶהוּ פְּדוּת שָׁלַח לְעַמּוֹ וּלְעָתִיד גַּם כֵּן הַרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת וְתִהְיֶה גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה.

וְהִנֵּה לִכְאוֹרָה צָרִיךְ לְהָבִין, לָמָּה אֵצֶל הַמַּכָּה שֶׁל עָרֹב חָסֵר ו׳, וְכָתוּב **פְּדֻת** בְּלִי ו׳ אֶלָּא כְּפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ עַד פֹּה מוּבָן מְאֹד, כִּי דַּיְקָא עַל יְדֵי שֶׁהָיְתָה חֲסֵרָה הָאוֹת ו׳ בָּא הֶעָרֹב, כִּי אִם חֲסֵרָה הָאוֹת ו׳ שֶׁהִיא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁמְּנַטְרֵל אֶת הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל הָאָדָם אֲזַי הָאָדָם נִשְׁאָר עִם כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁלּוֹ כְּמוֹ חַיָּה בִּדְמוּת אָדָם, וְהָאוֹת ו׳ זֶה מַה שֶּׁעָשָׂה הַהֶבְדֵּל בֵּין הַמִּצְרִיִּים וְעַם יִשְׂרָאֵל, **פְּדֻת בֵּין עַמִּי לְעַמֶּךָ**, שֶׁמִּי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַמַּקֵּל הֲרֵי הוּא מְחַנֵּךְ אֶת הַחַיָּה כְּמוֹ אֵלּוּ הַמְּאַמְּנִים אֶת הַחַיּוֹת שֶׁכַּיָּדוּעַ הֵם עוֹבְדִים עִם מַקֵּל, וְכָכָה מְחַנְּכִים אוֹתָם אֵיךְ לְהִתְנַהֵג כְּמוֹ בֶּן אָדָם, וְכֵן עוֹשִׂים גַּם עִם הַדּוֹלְפִין וְכוּ׳ שֶׁעִם מַקֵּל אֶפְשָׁר לְחַנֵּךְ אוֹתָם שֶׁיִּתְנַהֲגוּ כַּהֶגֶן, וַאֲפִלּוּ עוֹשִׂים הַצָּגוֹת עִם הַחַיּוֹת הַמְאֻמָּנוֹת, אֲבָל מִי שֶׁלֹּא מִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הָאוֹת ו׳ הַנַּ״ל הוּא נִשְׁאָר עִם כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת, וְהוּא נִשְׁאָר כְּמוֹ חַיָּה רָעָה הָאֵינוֹ מְנֻטְרָל וּמְאֻמָּן, וּכְמוֹ כָּל שְׁאָר חַיּוֹת רָעוֹת שֶׁבְּתוֹךְ הַיַּעַר.

וְזֶה מוּבָן, שֶׁכְּדֵי שֶׁהַצַּדִּיק יְנַטֵּרל אֶת הַמִּדּוֹת שֶׁלְּךָ אַתָּה צָרִיךְ לְהַכְנִיעַ אֶת עַצְמְךָ וְלִהְיוֹת כְּלִי מוּכָן לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, כִּי אַחֶרֶת אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, וּכְמוֹ שֶׁאֵצֶל הַחַיּוֹת אֶפְשָׁר לְאַמֵּן רַק אֶת אֵלּוּ שֶׁמּוּכָנִים לָזֶה, וְכַנִּרְאֶה שֶׁלֹּא כָּל חַיָּה אֶפְשָׁר לְאַמֵּן אוֹתוֹ, כִּי יֵשׁ חַיּוֹת טוֹרְפוֹת שֶׁאֵינָן מוּכָנוֹת לְקַבֵּל הַדְּרָכָה, וְהֵן בֶּאֱמֶת נִשְׁאָרוֹת חַיּוֹת טוֹרְפוֹת בַּיַּעַר, וְאֵלּוּ שֶׁמּוּכָנִים לִשְׁמוֹעַ וּלְקַבֵּל הַדְּרָכָה הֵם מַצְלִיחִים. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ לִהְיוֹת תָּמִיד מְקֹרָבִים אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְלִהְיוֹת כֵּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם אֶת הֶאָרַת שְׁכִינָתוֹ עָזּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָמֵן.